

Interpretacija grįsti nuoširdūs pripažinimai: atsakymas Bar-On

Paulius Rimkevičius

Vilnius, 2017

Vadovas: prof. M. P. Šaulauskas

Konsultantas: dr. R. Berniūnas

Aktualumas

Peteris Carruthersas (2011, 2015), remdamasis empiriniais tyrimais, tvirtina, kad žmonės kartais nuoširdžiai teigia turintys nuostatų (*attitudes*), kurių neturi arba neturintys nuostatų, kurias turi: įsitikinimų, troškimų, tikslų ar priimtų sprendimų. Jo požiūriu, geriausias to paaiškinimas yra tas, kad tokiu atveju žmonės, patys to nežinodami, klaidingai save interpretuoja. O jei taip, tai esą jie niekuomet nėra privilegijuotoje padėtyje pranešti apie tai, kokios jų nuostatos yra iš tikrųjų.

Dorit Bar-On (2004, 2015) sutinka, kad savo nuostatų nuoširdūs pripažinimai (*avowals*) kartais būna klaidingi. Tačiau ji taip pat teigia, kad tokiu atveju klaida atsiranda dėl gebėjimo išreikšti savo nuostatas sutrikimo (*expressive failure*), o ne dėl episteminės klaidos (*epistemic mistake*) - taigi ir ne dėl klaidingos interpretacijos. Ji pateikia kontrargumentą Carruthersui, kuriame tvirtina, kad jei nuoširdžiam pripažinimui reikalinga savęs interpretacija, tai bet kokiam ekspresyviai elgesiui (*expressive behaviour*) reikalinga savęs interpretacija, o tai esą akivaizdžiai netiesa.

Tezė

Dalis savo nuostatų nuoširdžių pripažinimų yra grįsti savęs interpretacija, bet iš to neplaukia, kad visas ekspresyvus elgesys grįstas savęs interpretacija (*pace Bar-On 2015*).

Bar-On kontrargumentas

1. Empiriniuose tyrimuose, kur tiriamieji nuoširdžiai pripažįsta, kad turi nuostatą, kurios neturi ar kad neturi nuostatos, kurią turi, jie taip pat tvirtina atitinkamus dalykus, kurių iš tikrųjų nemano, apie pasaulį (jei S įsitikinęs, kad $\neg P$, bet nuoširdžiai pripažįsta: „esu įsitikinęs, kad P “, tai S taip pat sakys: „ P “).
  2. Geriausias, nes paprasčiausias, (1) paaiškinimas yra tas, kad kažkoks vienas ir tas pats dalykas lemia, kad tokiu atveju tiriamieji pateikia klaidingus teiginius apie savo nuostatas ir kad tiriamieji neišreiškia tų savo nuostatų teiginiais apie pasaulį.
  3. Jei klaidingus teiginius apie savo nuostatas tiriamieji pateikia dėl to, kad klaidingai save interpretuoja, kaip teigia Carruthersas, tai jie tų savo nuostatų teiginiais apie pasaulį neišreiškia taip pat dėl to, kad klaidingai save interpretuoja.
  4. Netiesa, kad tam, jog išreikštum savo nuostatas teiginiais apie pasaulį, reikia pirma sužinoti apie jas save interpretuojant.
- Vadinasi, netiesa, kad kai tiriamieji nuoširdžiai pripažįsta, kad turi nuostatų, kurių neturi, ar kad neturi nuostatų kurias turi, jie daro tai dėl to, kad klaidingai save interpretuoja.

Atsakymas Bar-On

- Alternatyvus atitinkamų empirinių tyrimų rezultatų paaiškinimas iš interpretacinės savižinos teorijos požiūrio taško:
  - Tiriamieji naudojami savęs interpretacija įgydami įsitikinimą apie save.
  - Tiriamieji nesinaudoja savęs interpretacija išreikšdami savo nuostatas, tarp jų ir įsitikinimus apie save ir pasaulį.
  - Tiriamieji neišreiškia savo nuostatų teiginiais apie pasaulį, nes tam kliudo su šiomis nuostatomis nederantys jų įsitikinimai apie save.
  - Empirinių tyrimų rezultatai paremia teiginį, kad apskritai: įsitikinimai apie save slopina su jais nederančių to paties žmogaus nuostatų verbalinę ir neverbalinę raišką (Doris 2015).

Literatūra

Bar-On, D. 2015, "Transparency, Expression, and Self-Knowledge", *Philosophical Explorations*, vol. 18, no. 2, pp. 134-152.

Bar-On, D. 2004, *Speaking My Mind: Expression and Self-Knowledge*, Oxford University Press, Oxford.

Carruthers, P. 2015, *The Centered Mind: What the Science of Working Memory Shows Us About the Nature of Human Thought*, Oxford University Press, Oxford.

Carruthers, P. 2011, *The Opacity of Mind: An Integrative Theory of Self-Knowledge*, Oxford University Press, Oxford.

Doris, J.M. 2015, *Talking to Ourselves: Reflection, Ignorance, and Agency*, Oxford University Press, Oxford.